

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ: «ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД – ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКА ПІДГОТОВКА –
ВИЩІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
25 травня 2016 року

КИЇВ 2016

УДК 371.2:371.8:378.4(063)
ББК Ч 448.оя431+Ч420я431
А437

Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад: зб. наук. праць матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 травня 2016 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. – К : – НАУ, 2016. – 296 с.

До наукового збірника увійшли статті та тези доповідей учасників ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад (25 травня 2016 року, м. Київ), що проводилася на базі кафедри базових і спеціальних дисциплін Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету спільно з науковими установами та навчальними закладами освіти України. Адресований науковцям, аспірантам, викладачам ЗНЗ і ВНЗ та працівникам в галузі освіти.

Редакційна колегія:

Муранова Н. П., доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету (голова);

Черіпко С. І., заступник директора Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету;

Бруяка О. О., кандидат технічних наук, доцент, начальник навчально-методичного відділу Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету;

Приходько О. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри базових і спеціальних дисциплін Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету;

Бугайов О. Є., кандидат технічних наук, доцент, кафедра базових і спеціальних дисциплін Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету.

Рекомендовано до друку Науково-методично-редакційною радою Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету (протокол № 6 від 26.09.2016 р.).

За достовірність наведених даних та посилань несе відповідальність автор публікації.

Караманов Олексій. Візуальна репрезентація міжкультурного діалогу в музеї у контексті реалізації інноваційних освітніх проєктів.....	109
Карпенко Євгенія, Зубрицька Ольга. Формування у дітей молодшого шкільного віку англomовної лексичної компетентності на уроках англійської мови за допомогою казки.....	112
Катрич-Домалєвська Людмила. Робота з обдарованими дітьми: досвід та перспективи.....	113
Кашикарьова Людмила. Сучасні підходи до професійної орієнтації старшокласників.....	116
Козлова Наталія. Діагностико-прогностичне спостереження за якістю навчання старшокласників – запорука підготовки до навчання у вищому навчальному закладі.....	119
Кравець Ірина, Цура Оксана. Організація науково-дослідницької діяльності гімназистів.....	122
Кресан Ольга. Усвідомлення життєвих подій абітурієнтами ВНЗ (на прикладі вступу до університету).....	123
Кресан Тетяна. Змістовий компонент професійної підготовки бакалаврів дошкільної освіти в університетах США.....	128
Крещанова Світлана. Застосування інформаційно-комунікативних технологій у викладанні іноземної мови для оптимізації навчального процесу.....	129
Лаврова Алла. Соціальні мережі як засіб організації та проведення навчального фізичного експерименту.....	133
Лазоренко Наталія. Проблема профільного навчання у вітчизняній науці та практиці.....	135
Левченко Фессалоніка. Стан сформованості у старшокласників готовності до вибору професії за типом «Людина – Людина».....	139
Лов'янова Ірина. Компетентнісний підхід до навчання старшокласників математики у системі психолого-педагогічних підходів до особистості випускника профільної школи.....	142
Лозбина Альона. Сучасна система організації навчального процесу і шляхи її удосконалення.....	147
Максимчук Віра, Марчук Галина, Фурса Любов. Музей в освітньому просторі коледжу: музейно-педагогічний проєкт «Жива історія коледжу».....	150
Маліновська Тетяна. Використання інноваційних технологій на уроках розвитку зв'язного мовлення як необхідна умова формування творчого мислення учнів.....	151
Муранова Наталія. Сучасні тенденції забезпечення якісної підготовки до зно та здійснення вдалого професійного вибору в середовищі вищої школи.....	154
Нечерда Валерія. Дослідження сучасного стану сформованості просоціальної поведінки учнів старшої школи.....	159
Одарченко Наталія, Шуда Ірина. Співпраця у системі «ЗНЗ–ВНЗ» як умова поліпшення якості професійної освіти.....	162
Олександрук Ірина. Використання проєктних технологій на уроках української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах.....	165
Омельченко Лідія. Компетентнісний підхід у вивченні української мови та літератури.....	168
Опалюк Тетяна. Теоретичні аспекти забезпечення неперервної освіти в системі професійного становлення та розвитку вчителя.....	169
Ортеменка Євгенія. Моніторинг підготовленості студентів-медиків шостого курсу до складання тестового ліцензійного іспиту: крок–2.....	173
Островська Людмила. Сучасні підходи до організації контролю та моніторингу знань учнів.....	176
Павлик Надія. Зміст поняття «неперервна освіта».....	180
Плужник Оксана. Освіта дорослих як складова неперервної освіти.....	182
Полющенко Ірина. Формування алгоритмічного мислення як показника рівня сформованості інформаційної культури фахівців-економістів.....	184
Присяжнюк Галина. Висвітлення проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування знань і вмінь учнів ЗНЗ у психолого-педагогічній літературі.....	188
Проботюк Ольга. Профільне навчання української мови у старшій школі як чинник реалізації державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.....	191
Рахманов Віталій. Використання тестових технологій у навчальному процесі освітньо-інформаційного середовища вищого технічного навчального закладу.....	195
Руденко Анастасія. Особливості електронної освіти в Україні.....	198
Руденко Анна. Актуальність вивчення соціально-політичних наук у середній та вищій школі.....	200
Руденко Лариса, Литвин Андрій. Професійна орієнтація молоді на здобуття робітничого фаху в закладах профтехосвіти.....	201
Руденко Федір. Інноваційні підходи щодо можливості контролю знань при викладанні соціально-гуманітарних дисциплін.....	206
Свентицька Валентина, Муранов Андрій. Методи систематизації знань з фізики на основі використання математичного апарату диференціального числення.....	207

знань, починаючи з середньої школи. Доведено, що знання соціально-політичних наук – невід’ємна складова загальної освіченості. Йдеться не про високий ідеал всебічно розвиненої особистості, а про базовий культурний рівень молодого фахівця та сучасної людини загалом. Від того, як ми виховуємо молодь, яку даємо їй освіту, які моральні, духовні, політичні цінності прищеплюємо, залежить демократичне майбутнє нашої держави.

Література

1. Бебик В. Янукович повернув політологію в українські вузи [Електронний ресурс] / В. Бебик // ForUm. – 2011. – Режим доступу : <http://ua.for-ua.com/authornews/2011/09/01/080009.html>
2. Галактіонова І. В. До питання про необхідність вивчення навчальної дисципліни «Політологія» як обов’язкової студентами вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс] / І. Галактіонова // Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». – 2011. – Режим доступу : <http://www.vmurol.com.ua/upload/Dostup%20po%20osviti/Vibir/20neobhidnist%20vivchennya.doc>
3. Галега В. Думаю, що через кілька років матимемо ще більше дилетантів у сфері політології [Електронний ресурс] / В. Галега // Трибуна України. – 2011. – Режим доступу : <http://ukrtribune.org.ua/ru/2010/02/valerij-bebik-dumayu-shho-cherez-kilka-rokiv-matimemo-shhe-bilshe-diletantiv-u-sferi-politologii/>
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення шкільних дисциплін у основній та старшій школі у 2011–2012 н. р. Предмети суспільно-гуманітарного спрямування. Людина і світ [Електронний ресурс] // Наук.-метод. супровід профрозвитку педагог. Прац. Луганщини. – 2011. – Режим доступу : http://www.google.com.ua/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fdosvidl.oippo.at.ua%2Fmetod_recom%2F201112%2Fljudina2011.doc&ei=AkKRTvWcA8qX8QPywcQm&usq=AFQjCNHVBD65CFAvo4ltaxfkc4WXtw9_ug&sig2=PmxbROwzhVgLuFjdxr78iQ
5. Про внесення змін до наказу МОН від 09.07.2009 № 642: наказ № 939 від 05.09.2011 р. [Електронний ресурс] // Ліга.Закон.ua. – 2011. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS16673.html
6. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента : наказ № 642 МОН України від 09.07.2009 р. [Електронний ресурс] // Освіта.ua. – 2011. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/4283
7. Сіленко А. Політологія та соціологія в освітньому процесі України: Болонський процес чи відступ від демократії? / А. Сіленко, Л. Кормич // Віче. – 2010. – № 13. – С. 31–32.

УДК 37.047

Руденко Лариса, Литвин Андрій, м. Львів

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ МОЛОДІ НА ЗДОБУТТЯ РОБІТНИЧОГО ФАХУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФТЕХОСВИТИ

У статті актуалізується проблема професійної орієнтації молоді на здобуття робітничих професій у закладах профтехосвіти. Сучасна система підготовки молоді до професійної діяльності передбачає орієнтування старшокласників у сучасному виробництві, набуття вмінь швидко пристосуватися до нових умов роботи. Від правильного вибору професії кожним підлітком у кінцевому результаті залежить продуктивність праці в державі, ефективність використання трудового потенціалу, масштаби плинності кадрів і міграції тощо. А це означає, що для забезпечення суспільних потреб необхідно активізувати профорієнтаційну роботу передусім серед учнів загальноосвітніх шкіл, надаючи їм одночасно свободу вибору професії, мотивуючи здобувати її у професійно-технічних навчальних закладах.

Ключові слова: заклади професійної освіти, професійне самовизначення, професійна орієнтація, професійне становлення особистості, учні старших класів загальноосвітньої школи, трудова діяльність.

The article deals with the issue of career guidance of the youth aimed at getting working professions at vocational schools. The modern system of young people’s training for professional activities involves targeting secondary school students in modern manufacturing, acquiring skills to adapt quickly to new working conditions. The labor productivity in the country, the effectiveness of labor potential, the scopes of turnover and migration depend ultimately on the proper choice of profession by every teenager. This means that for social needs career guidance should be intensified especially among secondary school students, at the same time giving them the freedom to choose a profession and the reasons to gain it at vocational schools.

Keywords: vocational schools, professional self-determination, career guidance, professional development of the individual, senior students of secondary school, working activities.

Вільний вибір професії багато в чому визначає соціальну активність, практичну підготовку та

поінформованість людини. Щоб реалізувати надане їй право такого вибору, молода особистість має знати, з чого вибирати, вміти орієнтуватись у світі професій. Юнаки та дівчата, як правило, задоволені набутою професією, якщо ще під час навчання у загальноосвітній школі виявляли до неї інтерес, розвивали його у процесі професійно спрямованого навчання [1, с. 159]. З огляду на це, завдання загальноосвітньої школи у контексті подальшого професійного становлення випускника полягає у формуванні освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності, вихованні культури праці. Проте, в українських школах, на жаль, ознайомлення школярів зі світом професій, особливо робітничих, формування готовності до оволодіння котроюсь із них у закладах професійно-технічної освіти відбуваються, як правило, стихійно. Вважаємо, що на вирішення цієї проблеми має спрямовуватися трудова, допрофільна, а також профільна допрофесійна підготовка учнів ЗНЗ.

Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації та змісту окремих її компонентів розробили вчені-психологи О. Вітковська, С. Карпіловська, Л. Кондратьєва, Н. Кондратова, Г. Костюк, Г. Радчук, В. Синявський, Е. Ткаченко, які вивчали проблеми професійного самовизначення та профконсультації. Вибір професії – це, по суті, вибір життєвого шляху, долі людини. Від нього залежить, наскільки вона зможе реалізувати себе, якими будуть її здобутки та віддача від неї суспільству. У кінці ХХ ст. у психолого-педагогічних дослідженнях Н. Захарова, Е. Зеєра, Є. Клімова, Н. Побірченко, М. Тименко, Б. Федоришина, С. Чистякової та ін. запропоновані напрями діяльності педагогів щодо різноманітних аспектів профорієнтації школярів.

Метою статті є актуалізація проблем професійного самовизначення та професійної орієнтації старшокласників на здобуття робітничого фаху в системі профтехосвіти.

Проблема професійного самовизначення – це не лише питання працевлаштування, матеріального забезпечення майбутнього життя, а й суто глибинні, внутрішні проблеми самопізнання, самотворення, самореалізації. Воно здійснюється протягом усього професійного життя: особистість постійно рефлексує, переосмислює своє професійне буття і самостверджується у професії. З огляду на це, профорієнтаційна робота в школі має враховувати, з одного боку, схильності людини, з іншого – тенденції розвитку суспільства, господарсько-економічної системи, які потребують професійно мобільних, конкурентоспроможних фахівців, здатних до підвищення кваліфікації, а інколи – перекваліфікації. Свідомий вибір професії передбачає достатню обізнаність учнів про види професій та їх особливості, здатність співвіднести свої можливості з професійними вимогами, врахувати затребуваність у трудових ресурсах.

У науковій літературі професійне самовизначення інтерпретують наступним чином: вибіркове ставлення індивіда до світу професій в цілому і до конкретної професії [2, с. 82]; процес формування особистісного ставлення до професійно-трудової сфери і саморегуляції поведінки, який здійснюється через узгодження внутрішньо особистісних і соціально-професійних потреб [3, с. 36]. Ключового значення у виборі професії та здійсненні професійного самовизначення набувають особистісні чинники, що «не стільки визначають вид ринкової праці, де особистість матиме найбільше можливостей для власного саморозкриття, скільки дають певні гарантії щодо успішності праці в умовах ринкової економіки» [4, с. 260]. Чільне місце серед них посідають готовність до праці, професійна спрямованість і обдарованість, творчі здібності, що в комплексі створюють внутрішні, суб'єктивні умови для ефективної психологічної адаптації до професії, зумовлюють неперервність професійного зростання суб'єкта трудової діяльності [5].

Відомий дослідник професійної орієнтації Б. Федоришин визначає її як науково-практичну систему підготовки особистості до свідомого професійного самовизначення. Таким чином, особистість постає в центрі означеного процесу як суб'єкт профорієнтаційної діяльності, наділений можливістю використовувати засоби професійної орієнтації для підготовки до власного самостійного професійного самовизначення. Крім того, таке визначення профорієнтації змінює не лише застарілі підходи до характеристики її структури, змісту й методів, а взагалі до її практичного втілення: спрямованість професійної орієнтації на розв'язання господарсько-економічних проблем за рахунок людського чинника змінюється спрямованістю на виявлення, корекцію, розвиток і задоволення інтересів і потреб особистості, що в кінцевому рахунку не протистоять інтересам і потребам суспільства, а узгоджуються з ними [6, с. 68]. Отже, становлення готовності до професійного самовизначення є складовою та, водночас, завершальним ступенем формування загальної готовності юнаків і дівчат до трудової діяльності. Відповідно, основою професійного самовизначення є усвідомлений вибір професії з урахуванням своїх здібностей, можливостей і бажань, вимог професійної діяльності та соціально-економічних умов, що відбувається під час навчання в загальноосвітній школі.

Профориєнтаційна діяльність педагогічних колективів з метою вибору школярами професії згідно з їх особистими здібностями, інтересами, фізичним розвитком сьогодні вважається однією з найактуальніших проблем у суспільстві. Свідомий вибір професії передбачає обізнаність учнів про професії, їх особливості, здатність порівняти свої здатності з професійними вимогами, врахувати потреби суспільства та ринку праці.

Перше враження молодого людини щодо професії викликає її особистий інтерес до фаху, що обирається, а виявлення в себе нових якостей і, особливо, порівняння їх з вимогами конкретної професії спонукає до самопізнання і професійного самовизначення [7, с. 196]. Тому, розвиток стійкої мотивації професійного становлення у старшокласників доцільно здійснювати з урахуванням взаємозв'язків між внутрішніми чинниками, ціннісно-сміською складовою яких є джерелом активності особистості, стимулює в неї потребу самовдосконалення, прагнення до набуття вищих цінностей, які в психології вважаються ознаками самореалізації особистості [4, с. 260].

Профориєнтаційна діяльність ґрунтується на принципах: свідомого вибору професії; відповідності обраної професії інтересам, здібностям особистості й потребам суспільства (регіону, міста); активності у виборі професії; розвитку, тобто вибору такої професії, що давала б особистості можливість подальшого підвищення кваліфікації та професійного зростання. Структурна побудова професійної орієнтації органічно впливає з методологічних підходів до розгляду цілей і змісту профориєнтаційної роботи, а також із розуміння діапазону її функцій. Як комплекс науково обґрунтованих практичних методів і засобів впливу на особистість із метою забезпечення самостійного й усвідомленого вибору професії, її освоєння та виконання професійної діяльності на основі врахування індивідуально-психологічних властивостей людини і потреб ринку праці в кадрах, професійна орієнтація є цілісною системою, структуру якої складають [6]:

- *професійне інформування*, спрямоване на формування в учнів обізнаності щодо особливостей робітничих професій, потреби в них, а також профориєнтаційної позиції, зорієнтованості особистості на вільне, свідоме професійне самовизначення;
- *професійна діагностика* як система психологічного вивчення особистості школяра з метою виявлення її професійно значущих якостей і властивостей;
- *професійна консультація*, що передбачає вивчення індивідуально-психологічних якостей і властивостей особистості, її професійних інтересів та стану здоров'я для надання кваліфікованої допомоги у професійному самовизначенні;
- *професійний відбір*, що полягає у визначенні придатності особистості до конкретної професії згідно з нормативними вимогами за допомогою методів психодіагностики;
- *професійна адаптація*, як допомога молодому працівникові у професійному становленні на стадії опанування фахом, формування відповідних соціально та професійно важливих якостей, установок і потреб до активної творчої праці, досягнення вищого рівня професіоналізму [8, с. 121].

Основним видом профориєнтаційної роботи в загальноосвітній школі є професійне інформування, що охоплює: 1) ознайомлення учнів старших класів із визначеним обсягом інформаційного матеріалу, що характеризує найбільш популярні професії та професії, які користуються попитом на ринку праці; 2) інформування старшокласників про умови опанування цими професіями (заклади професійно-технічної освіти, навчальні предмети, терміни навчання, кваліфікаційні рівні, перспективи професійної кар'єри тощо); 3) вироблення в учнів позитивного ставлення до різних видів професійної діяльності; 4) формування в учнів стійких професійних інтересів і правильно мотивованих професійних намірів, в основу яких покладено усвідомлення власних професійно значущих психологічних особливостей, здатностей, а також соціально-економічних передумов вибору професій.

Здійснення особистістю вільного і усвідомленого професійного самовизначення суб'єктивно й об'єктивно зумовлюється формуванням у неї активної профориєнтаційної позиції. Досліджено, що правильний професійний вибір у середньому на 10–30 % підвищує продуктивність праці, на 20–25 % скорочує плінність кадрів, на 35–45 % знижує аварійність і травматизм, на 8–10 % продовжує період працездатності людини, а також є засобом профілактики стресових станів у процесі навчання. Крім того, у 3–4 рази знижується відрахування учнів із професійних навчальних закладів [9, с. 96]. Узавши до уваги ці дані, доцільно спрямовувати профориєнтаційну роботу на відповідну педагогічну інтерпретацію інформаційного матеріалу про окремі професії, особистість у площині професійної діяльності, суб'єктивні й об'єктивні умови професійного самовизначення та самореалізації особистості у професійній діяльності [6, с. 69]. У такому випадку учень одержує досвід аналізу світу професій та окремих видів професійної діяльності, а також самоаналізу і самооцінки своїх індивідуальних особливостей у проекції на психологічну структуру професії.

Безперечно, при цьому мають враховуватися й об'єктивні чинники професійного вибору – чи то безпосереднього вибору професії, чи то вибору профілю подальшого навчання. Тобто, з погляду психології, професійна інформація як структурний елемент профорієнтації має ґрунтуватися на визнанні саморозвитку особистості в різних видах її пізнавальної діяльності та пріоритету особистості в її професійному самовизначенні. Стимулюють особистісний розвиток також усвідомлення власних очікувань від опанування галузі професійної діяльності та усвідомлення можливостей кар'єрного зростання у професійній царині.

Наголосимо, що профорієнтаційна робота обов'язково має розпочинатися в загальноосвітній школі, оскільки є тривалим процесом, що з кожним роком ускладнюється. Як чинник дієвого впливу на особистість молодшої людини, що проектує своє майбутнє, професійна орієнтація спрямована на досягнення узгодженості між професійними інтересами і можливостями людини та потребами суспільства у трудових ресурсах певного професійного профілю і рівня кваліфікації. Тобто, необхідно забезпечити баланс зовнішніх і внутрішніх впливів на професійне самовизначення особистості.

Отже, метою професійної орієнтації є: пробудження, формування та закріплення у старшокласників вмотивованого інтересу до певної професії або професійної галузі; усвідомлення учнями, батьками, педагогічними працівниками необхідності реалізації профільної старшої школи; свідомий вибір закладу професійної освіти; в подальшому – вмотивованості на здобуття високої кваліфікації та досягнення майстерності в роботі. Вибір професії випускниками шкіл на таких засадах створює передумови для одержання ними максимально високих результатів у навчанні та майбутній трудовій діяльності. Належним чином організована та проведена професійна орієнтація сприятиме раціональній перебудові структури вітчизняного сектора економіки, оскільки допоможе враховувати реальний професійний потенціал учнів та їхні бажання опанувати робітничі професії, запобігатиме плинності кадрів і безробіттю.

На нашу думку, в сучасних економічних умовах необхідна планомірна робота щодо професійної орієнтації та спрямування учнів на здобуття робітничих професій у закладах профтехосвіти, складовими якої мають бути, з одного боку, система профорієнтаційної роботи, з іншого – профільна старша школа (трудова, допрофесійна підготовка та технологічний профіль), що передбачає залучення учнів до діяльності, продовженням якої буде професійне навчання у ПТНЗ. Із загостренням ситуації на ринку праці нині є розуміння всіх сторін, зацікавлених у якісній професійній освіті (стейкхолдерів), щодо реформування системи профорієнтаційної роботи з молоддю. Вважаємо, що це має бути чітко відображено в оновленому законодавстві України про освіту.

Література

1. Батышев С. Я. Актуальные проблемы подготовки рабочих высокой квалификации / С. Я. Батышев. – М. : Педагогика, 1979. – 224 с.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессионального самоопределения в ранней юности : учеб. пособ. / Э. Ф. Зеер, О. А. Рудей. – М. : Изд-во Мос-го психолого-социального инс-та ; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2008. – 256 с.
3. Приходько Ю. О. Професійне самовизначення як чинник особистісного розвитку / Ю. О. Приходько, Є. В. Кучеренко // Наступність у діяльності загальноосвітньої та професійної школи в профільному навчанні : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк : ІПО ІПП УМО, 2009. – С. 36–37.
4. Побірченко Н. А. Особистісні чинники професійного розвитку фахівців ринкової економіки / Н. А. Побірченко // Професійна освіта : ціннісні орієнтири сучасності : зб. наук. праць. / за заг. ред. І. А. Зязюна. – К. ; Харків : НТУ «ХП», 2009. – С. 257–264.
5. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / Моляко В. О. – К. : Знання, 1989. – 48 с.
6. Синявський В. В. Борис Олексійович Федоришин (1930–2007) засновник української школи професійної орієнтації / В. В. Синявський // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 1. – С. 68–70.
7. Носков В. Профорієнтація молоді: проблеми. діагностика. оптимізація / В. Носков // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – № 4. – С. 195–201.
8. Волкова Н. С. Педагогіка : [посіб. для студ. ВНЗ] / Н. С. Волкова. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
9. Камінецький Я. Профорієнтація як складова ринкової економіки / Я. Камінецький, Г. Субтельна // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1998. – № 5. – С. 95–102.